

Sosiaalisen syrjäytymisen ja sosiaalisen vetäytymisen kysymysten äärellä

19.5.2023

Kuinka käsitteet sosiaalinen vetäytyminen ja sosiaalinen syrjäytyminen eroavat toisistaan? Kumpikin käsite näkyy silloin tällöin mediassa, mutta mikä on niiden ero ja mitkä ovat näiden käsitteiden yhtäläisyydet? Pohdimme asiaa seuraavassa aiemman tutkimuskirjallisuuden pohjalta. Sosiaalinen vetäytyminen (social withdrawal) ja sosiaalinen syrjäytyminen (social exclusion) ovat sukulaiskäsitteitä, mutta ne tarkoittavat hieman eri asioita. Sosiaalista vetäytymistä voidaankin pitää eräänä syrjäytymisen alakäsitteenä.

Sosiaalinen syrjäytyminen

Useiden tutkijoiden (esim. Peace ja Mohammed, 2015) mukaan sosiaalisen syrjäytymisen käsite ei ole täysin yksiselitteinen. Tyypillisiä sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviä asioita ovat esimerkiksi päihteiden käyttö, väkivaltaisuus, rikollinen toiminta ja muu epäsosiaalinen käyttäytyminen. Myös koulukiusaamisen, häiriökäyttäytymisen ja levottomuuden voidaan katsoa olevan eräitä sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviä piirteitä. (Linnakangas & Suikkanen, 2004; Bäckman & Nilsson, 2011.)

Viime kädessä sosiaalisesti syrjäytynyt henkilö voi olla syrjäytynyt yhteiskunnan normien mukaisesta käyttäytymisestä, mutta sen sijaan hänellä voi olla sosiaalista kanssakäymistä esimerkiksi oman viiteryhmänsä kanssa. Esimerkiksi päihteiden väärinkäyttö johtaa pahimmillaan syrjäytymiseen yhteiskunnan hyväksymästä normistosta ja voi poikia esimerkiksi rikollista ja väkivaltaista toimintaa. Sen sijaan toisten väärinkäyttäjien kanssa sosiaalisesti syrjäytynyt henkilö saattaa kommunikoida hyvinkin aktiivisesti.

Syrjäytymisessä on kyse ”yhteiskunnan enemmistön hyväksi katsoman elämäntavan vastaisesta käyttäytymisestä ja sen arvojen vastaisesta toiminnasta joko oman valinnan tuloksena tai sattumalta” (Haasio, 2015). Viime kädessä kyse on sosiologista terminologiaa käyttäen toiseudesta suhteessa enemmistöön.

Sosiaalinen vetäytyminen

Sosiaalinen vetäytyminen liittyy voimakkaasti Japanissa 1980-luvulla tunnistettuun hikikomori-ilmiöön, josta on tullut 2000-luvulla ylikansallinen ongelma. Vaikka ilmiö on tullut Suomessakin voimakkaammin esiin viime vuosina, on sosiaalista vetäytymistä esiintynyt aina – erakot ovat tästä hyvä esimerkki.

Sosiaalinen vetäytyminen eli hikikomorius määritellään Japanissa Japanin sosiaali- ja terveysministeriön laatimien kriteerien mukaan. Hikikomoriksi lasketaan henkilöt, jotka ovat eristäytyneet yhteiskunnasta vähintään kuuden kuukauden ajan. Kvasi-hikikomoreina pidetään henkilöitä, jotka minimoivat sosiaaliset kontaktit, mutta hoitavat välttämättömiä asioita, kuten käyvät kaupassa. Yhä useampi nuori on Suomessakin sosiaalisesti vetäytynyt, omaan kotiinsa pitkälti linnoittautuva, sosiaaliset kontaktinsa minimoiva henkilö.

Sosiaalisessa vetäytymisessä on kyse syrjäytymisestä, mutta toisin kuin sosiaalisesti syrjäytyneet, sosiaalisesti vetäytyneet henkilöt eivät useinkaan syyllisty epäsosiaaliseen käytökseen, päihteiden väärinkäyttöön tai muihin vastaaviin haitallisiin asioihin. Mielenterveysongelmat sen sijaan ovat yleisiä tämän ryhmän keskuudessa (Haasio, 2028.) Sosiaalisesti vetäytyneet ovatkin maan hiljaisia, heidän ongelmansa ei niin helposti näy, mutta he tarvitsevat apua.

Kiitokset

Tämä artikkeli on tehty osana Töysän Säästöpankin rahoittamaa eteläpohjalaisten nuorten sosiaalista syrjäytymistä ja sosiaalista vetäytymistä käsittelevää tutkimusta.

Ari Haasio, FT, yliopettaja, SeAMK
Mari Salminen-Tuomaala, TtT, dosentti, yliopettaja, SeAMK
Kaija Nissinen, TtL, yliopettaja, SeAMK

Lähteet:

Bäckman, O., & Nilsson, A. (2011). Pathways to social exclusion—A life-course study. European Sociological Review, 27(1), 107-123.

Haasio, A. (2018) Hikikomorit. Avain, Helsinki.

Haasio, A. (2015) Toiseus, tiedontarpeet ja tiedon jakaminen tietoverkon ”pienessä maailmassa”: Tutkimus sosiaalisesti vetäytyneiden henkilöiden informaatiokäyttäytymisestä. Dissertation. Tampere: Tampere University Press. Acta Universitatis Tamperensis 2082. http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9878-7

Linnakangas, R., & Suikkanen, A. (2004). Varhainen puuttuminen: mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Sosiaali-ja terveysministeriö.

Peace, R., & Mohammed, M. M. (2015). Social exclusion: A concept in need of definition. Omran For social sciences, 4(14), 123-138.